

Aspecte ale stilului creativ-individual de activitate a profesorului de educație muzicală

Mariana Vacarciuc,
doctor în pedagogie, conferențiar universitar,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău

Specificul activității muzical-pedagogice constă în faptul că problemele pedagogice se rezolvă cu ajutorul artei muzicale. Prin aceasta, se stabile volumul necesar de competențe (cunoștințe, deprinderi, abilități), conținutul, metodele de formare a lor și calitățile personale ale pedagogului muzician. Prin activitatea muzical-pedagogică a cadrului didactic care predă disciplina școlară *educația muzicală*, se formează o structură integră a personalității. Calitățile reliefate în cadrul activității unei personalități constituie stilul activității acesteia.

Persoanele care studiază muzica au o personalitate absolut deosebită. În acest sens, Platon menționa: „Muzica cel mai mult pătrunde în adâncul sufletului și cel mai puternic îl încarcă cu energie, ritmul și armonia poartă în sine frumosul, iar el îl face frumos și pe om...” [Apud 3, p. 26]. Simțul estetic, fiind exprimarea necesității spirituale, se manifestă cel mai puternic în activitatea de creație. Necesitatea de creație este legată strâns cu toate formele psihicului – conștiința, gândirea, imaginația, voința, memoria – și interacționează cu acestea. Considerăm că, începând cu caracteristicile sferei emoționale manifestate de o personalitate în creația muzicală, se poate urmări influența lor asupra formării *stilului* de comportament, comunicare, mod de viață, tipice pentru personalitatea dată. „*Stilul pedagogic* definește mediul preferențial de realizare a procesului de învățământ, în general, și a activității didactice/educative, în mod special. Acest concept operațional permite analiza situațiilor concrete care apar în cadrul procesului de învățământ sub influența celui care proiectează și realizează activitatea de educație/instruire” [1, p. 422]. Stilul, în calitate de categorie general-culturală, este format de viitorul profesor de educație muzicală nu doar la nivelul intelectului, ci

și prin intermediul muzicii – prin auz, care se manifestă în activitatea lui muzical-interpretativă. În muzică, stilul se obține prin auz, iar rezultatul acestei performanțe se exprimă în interpretare.

În baza rezultatelor analizei produselor activității unei personalități, se pot evidenția criteriile clare ale dezvoltării artistic-creative a acesteia: integritatea percepției conștiente emoționale a imaginii artistice dintr-o lucrare, a conținutului ei psihologic, înțelegerea lucidă și conștientizată a imaginii muzicale dintr-o lucrare, competența de evaluare obiectivă a propriei interpretări, de ascultare și auzire pe sine însuși. Imaginea artistică întotdeauna poartă în sine trăsăturile individualității aceluia care creează.

„Categorii *stil*, ca determinantă de bază a verității interpretației muzicale, constituie nu doar obiect al cunoașterii, ci și al re-creării interpretării. Așa, imaginea lăuntrică a stilului apare ca stimulente al unei acțiuni fizice concrete, care solicită activizarea tuturor laturilor personalității: emoțională, intelectuală, volitivă, motrică, comunicându-le o direcție unică, conferită de structura semantică a unui anumit stil muzical. Funcția dată a stilului cere, în așa mod, nu numai interiorizarea lui, în procesul căreia se creează imaginea sa interioară (ceea ce este caracteristic pentru percepția auditivă), dar și exteriorizarea lui în procesul interpretativ. Ambele acțiuni, în cuplu, alcătuiesc temelia formării stilului muzical interpretativ” [2, p. 4.]. Prin urmare, munca muzical-interpretativă este, cu siguranță, prioritară în formarea/dezvoltarea stilului de activitate muzical-pedagogică.

Esența gândirii muzical-pedagogice cuprinde două funcții de bază: reprezentarea procesului muzical-pedagogic și creația muzical-pedagogică. Principalele componente ale gândirii muzical-pedagogice, în cadrul definirii unei orientări pedagogice, sunt *gândirea pedagogică* și *gândirea muzicală*.

Gândirea pedagogică reprezintă reflectarea sistemică a specificului unui proces pedagogic, determinat de experiența pedagogică a cadrului didactic. „*Creativitatea pedagogică* definește modelul calităților necesare educatorului/cadrului didactic pentru proiectarea și realizarea unor activități eficiente prin valorificarea capacităților sale de înnoire permanentă a acțiunilor specifice angajate la nivelul sistemului și al procesului de învățământ” [1, p. 72], iar *creativitatea muzicală* este legată de gândirea muzicală, care întotdeauna rămâne a fi un fenomen artistic specific, chiar și în cadrul problemelor/provocărilor educațional-tehnologice. Specificul *gândirii muzicale* constă în montarea/direcționarea psihologică naturală spre originalitate, nestandardizare, unicitate.

Gândirea muzicală este definită ca reflectare mediată și generalizată a muzicii, capacitatea de a „gândi prin sunete”. Noțiunea de „gândire muzicală” constituie baza necesară pentru trei verigi principale care formează temelia culturii muzicale: *creația*, *interpretarea*, *percepția muzicii*. Diferențele dintre formele și conținutul gândirii muzicale sunt determinate de

nivelul culturii generale și muzicale ale personalității, de particularitățile ei tipologice, de nivelul muzicalității. Gândirea muzicală constituie un proces de operare cu imagini-reprezentări, care cuprinde elemente de generalitate și individualitate a muzicianului. Sistemul de gândire artistic-imaginativă a muzicianului reprezintă stilul lui. Problema formării stilului creativ al activității este, inevitabil, legată reciproc cu problema formării stilului respectiv de gândire.

Ideea despre conținutul muzical este legată atât de perceperea logică a particularităților distinctive și a celor generale, cât și de reprezentarea emoțional-imaginativă corespunzătoare. La perceperea și interpretarea operelor muzicale, asociațiile apar, mai întâi de toate, sub influența muzicii vii sau a auzirii lăuntrice a ei (cu auzul interior), care determină apariția anumitor imagini muzicale. Reprezentarea caracterului și calității sunetului (o vom *desemna gândire imaginativ-stilistică, imaginativ-asociativă*) se asociază, la muzician, ulterior, cu reprezentările despre cum să fie găsită calitatea necesară a sunării (sunetului) și mijloacele care va trebui să fie aplicate pentru transmiterea imaginii artistice apărute în gând. Astfel, pe baza analizei creației muzicale, se elaborează un plan interior de acțiuni și reprezentarea mentală a ideii artistice, a imaginii muzicale perfecte. Aici, gândirea muzicianului reproduce nu doar obiectivul final, dar și mijloacele care sunt necesare pentru materializarea ideii.

Deoarece orice gândire este un proces de rezolvare a problemelor, gândirea pedagogică este necesară acolo unde apar anumite situații de problemă. Anume în cadrul rezolvării acestora se formează calitățile necesare gândirii pedagogice. De aici, problema dezvoltării gândirii se concretizează în problema formării competențelor de a pune întrebări și a răspunde la ele. În literatura de specialitate se subliniază că gândirea, conținutul căreia constituie căutarea de răspunsuri la multiple întrebări, rezolvare de probleme, are structură de dialog. Dialogul mintal cu sine însuși constituie temelia cugetării (reflecției), competența de intervievare rațională pentru justificarea comportamentului propriu ales, meditarea privind propria activitate în interiorul său, comunicarea în interiorul însuși al personalității. Reflecția stă la baza autoconducerii, autoreglementării, autocontrolului, în afara cărora este de neconceput stilul creativ al activității.

Rezultatele ultimelor cercetări privind problema creativității demonstrează că activitatea de creație constituie un sistem cu reflecție. Astfel, reflecția poate fi definită ca nivel calitativ al gândirii, necesar pentru asigurarea stilului creativ al activității, ca o temelie pe care se vor dezvolta competențele profesionale speciale, ca o componentă de bază a stilului creativ individual al activității muzical-pedagogice. Astfel, în perioada formării inițiale, este important a-l învăța pe student – viitorul profesor de educație muzicală –, să poată:

- să identifice contradicțiile promotoare de bază ale activității muzical-pedagogice;
- să conștientizeze, în baza contradicțiilor identificate, situațiile de problemă tip în activitatea muzical-pedagogică;

- să pună întrebări și să dea răspunsuri la ele, cu scopul de a rezolva o situație concretă de problemă (să formuleze probleme apărute în situații pedagogice concrete);
- să analizeze metodele sale individuale de rezolvare;
- să aplice, în condiții de practică educațională muzicală, competențele de gândire formate.

Cercetătorii în domeniul creativității menționează dependența directă dintre eficiența activității creative a omului și gradul lui de posedare a metodelor de rezolvare a problemelor, precum și cantitatea lor.

În cele din urmă, se conturează ideea necesității firești de organizare a învățământului problematizat pe întreaga arie de formare inițială a pedagogului-muzician, inclusiv în cursul stagiilor de practică pedagogică. „Crearea mediului disciplinar favorabil pentru dezvoltare, care contribuie la formarea reflecției privind activitatea personală (dialog, alegere, situații de problemă, jocuri etc.), și integrarea eforturilor (colaborarea) cadrelor didactice care țin cursuri speciale și predau la ciclurile psihologo-pedagogice este ceea ce asigură devenirea stilului individual-creativ al activității viitorului profesor de muzică în cadrul practicii pedagogice școlare” [4, p. 9].

Actualmente, în literatura de specialitate se întâlnesc multiple dovezi privind caracterul determinant al impactului comunității asupra formării unui șir de structuri mai mult sau mai puțin complexe ale personalității. Or, fiecare om poartă amprenta societății căreia îi aparține. Cu toate că orice personalitate este originală în mod individual, relațiilor ei cu ceilalți membri ai societății le sunt, totodată, caracteristice și anumite trăsături ale reprezentanților comunități sociale căreia îi aparține persoana dată. Modul de viață ales de om actualizează, formează, dezvoltă anumite competențe, un anumit stil.

Comunicarea permanentă cu muzica contribuie la dezvoltarea culturii senzoriale. Personalitatea cu o percepție mai bună este, cu siguranță, capabilă de a reacționa sensibil și profund la toate nuanțele de expresie (macro- și micro-) ale discipolilor săi.

Pentru profesorul de educație muzicală este deosebit de important să fie expresiv, să posede competențe de căutare/găsire a formelor adecvate de transmitere prin muzică a sentimentelor și emoțiilor, să fie fin și sensibil, „să permită intrarea în spațiul său intim, al individualității altuia, în cadrul procesului de dezvoltare a altor *Eu-ri artistice...*” [5, p. 79]. Totodată, randamentul școlar al elevilor la disciplina educația muzicală nu depinde doar de gradul de corespundere a curricula cu particularitățile lor psihologice și muzicale, dar și de tipul psihologic al profesorului.

Conținutul lecției de educație muzicală cuprinde diverse tipuri de creație comună a cadrului didactic și a elevilor. Pentru realizarea creativității comune, este nevoie de organizarea

unui climat special la lecție, de o interacțiune emoțională aparte în cadrul ei. Unul dintre mijloacele de realizare a stilului individual de creație al activității cadrului didactic constituie stilul corespunzător de comunicare, măiestria vorbirii pedagogice. Comunicarea pedagogică a profesorului de educație muzicală, conform sarcinilor sale, trebuie să fie confortabilă din punct de vedere emoțional și să contribuie la dezvoltarea personalității. Comportamentul său, la lecție, ținuta și intonațiile vocii lui trebuie să pornească de la muzică, de la sistemul de sentimente provocate de ea la om și muzician. Astfel, în procesul de analiză a activității muzical-pedagogice s-au evidențiat următoarele componente esențiale ale stilului creativ individual al activității muzical-pedagogice: expresivitatea muzical-interpretativă; asigurarea intelectuală a stilului creativ al activității – stilul creativ al gândirii, inclusiv reflecția; mijloacele de implementare a stilului creativ al activității – stilul creativ de comunicare, măiestria/competențe de vorbire.

În condițiile procesului educațional, este posibilă și necesară formarea creativității la viitorul pedagog-muzician. Autorealizarea creativă poate și trebuie să devină, dintr-o stare obișnuită din cadrul procesului educațional, o caracteristică imuabilă a stilului individual al activității profesionale.

Bibliografie

1. Cristea S. Dicționar de termeni pedagogici. – București: Editura Didactică și Pedagogică, RA.
2. Николаева А.И. Категория художественного стиля в теории и практике преподавания музыки: автореф. дис. ... д-ра пед. наук. – Москва, 2004.
3. Панкевич Г.И. Музыка и идеология. – Москва: Музыка, 1988.
4. Субботина И.В. Становление индивидуально-творческого стиля деятельности будущего учителя музыки в педагогической практике: автореф. дис. ... канд. пед. наук. – Ярославль, 2007.
5. Торопова А.В. Очерки по музыкальной психологии и психологии музыкального образования. – Москва, 2007.